

Civilsamhället i brytningsskede

2025

Förbundsarenan

Sebastian Gripenberg
Mari Pennanen

Förbundsarenan tar tempen på civilsamhället

Regeringen Orpo har i sin strävan att balansera statsfinanserna aviserat historiskt stora nedskärningar som drabbar flera viktiga samhällssektorer. I denna rapport fokuserar vi på hur nedskärningarna förväntas drabba det finlandssvenska civilsamhället.

Förbundsarenan representerar genom sina medlemsorganisationer en stor del av det finlandssvenska civilsamhället. Under våren 2024 då oron och ryktesspridningen kring de förväntade nedskärningarna intensifierades erbjöd Förbundsarenan ett inkluderande forum för organisationerna att gemensamt hantera utmaningarna. Under våren skrevs ett gemensamt uttalande och i slutet av maj ordnades ett historiskt stormöte ([Finlandssvenskt krismöte varnar för "storskalig föreningslakt"](#), HBL 30.5.2024).

Under hösten gick organisationerna in för att genomföra en enkät bland Förbundsarenans medlemmar för att skapa en gemensam lägesbild och kartlägga vidden av nedskärningarnas konsekvenser för de finlandssvenska organisationerna.

I enkäten ställdes frågor kring verksamhetsbidrag från statliga instanser år 2024 och 2025, samt vad organisationerna vet om år 2025 och om hur de ser på sin finansiering och framtiden. Enkäten hölls avsiktligt kort för att sänka tröskeln för att besvara den och eftersom syftet främst var att teckna en bild av stämningarna hos de organisationer som konkret drabbas av nedskärningarna. I följande avsnitt redogör vi för enkätens resultat. Citat har endast redigerats för att korrigera språk eller anonymisera kommentarer.

Förbundsarenan skickade ut enkäten till de medlemsorganisationer som i tidigare enkäter uppgett att de har någon form av offentlig finansiering. Enkäten skickades till 59 organisationer (av totalt 69 medlemsorganisationer) och vi fick svar från 31 organisationer, vilket är en svarsprocent på 53 procent. Enkäten sändes ut i november med en relativt kort svarstid. Med beaktande av den korta svarstiden är resultatet gott. I medlemsantal representerar respondenterna över 111 000 personmedlemmar och 1446 medlemsföreningar i finlandssvenska organisationer.

Helsingfors, 5 februari 2025

Kim Malinberg

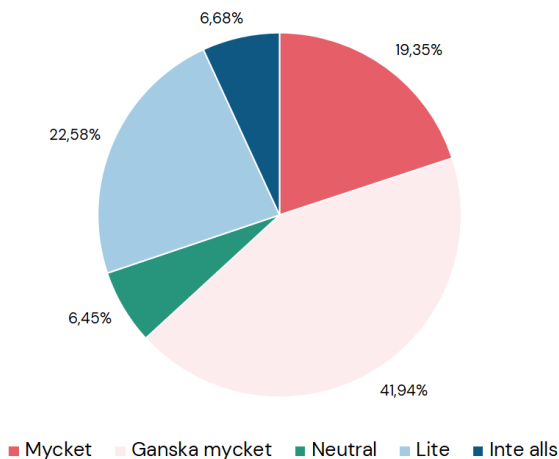
Sebastian Gripenberg och Mari Pennanen

Vad visar enkäten?

Oron inom organisationerna

För att skapa en bild av hur pass oroliga man är inom de finlandssvenska organisationerna ombads respondenterna ta ställning till några påståenden på en femgradig Likert-skala.

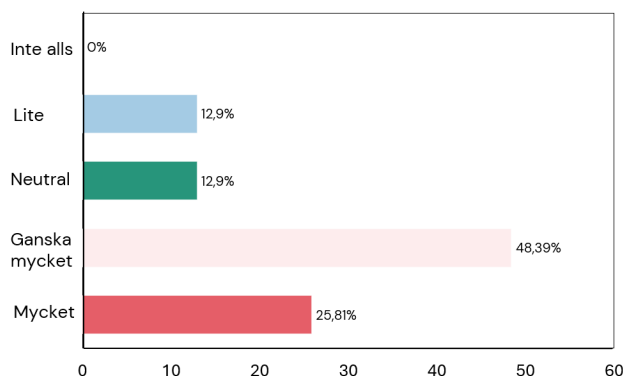
Påstående: Jag känner oro för vår organisations framtid

Frågan visar tydligt att det finns en **omfattande oro** inom de finlandssvenska organisationerna. 61 procent av respondenterna är ganska eller mycket orolade över sin organisations framtid. Att nästan två tredjedelar rapporterar en så pass hög grad av oro är inte normalt. Det visar att det finns en utbredd känsla av osäkerhet. Det är otvetydigt att denna oro på ett genomgripande sätt präglar organisationerna.

Samtidigt är en knapp tredjedel inte alls eller endast i låg grad orolade över sin organisations framtid. Då man granskar vilken typ av organisationer som rapporterar den största oron är det generellt sett riksomfattande och större organisationer, medan mindre organisationer med en mer lokal eller regional profil har rapporterat mindre oro.

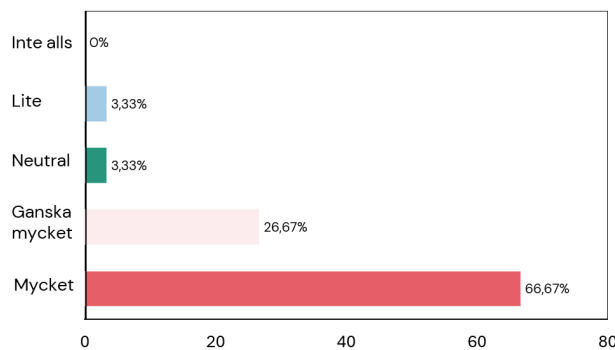
Påstående: Jag känner oro för de finlandssvenska organisationernas framtid på några års sikt

Då man höjer blicken från den egna organisationens utmaningar till att gälla hela det finlandssvenska organisationsfältet är resultaten rentav dramatiska. 75 procent av respondenterna är ganska eller mycket oroliga för de finlandssvenska organisationernas framtid på några års sikt. **Inte en enda respondent väljer svarsalternativet ingen oro**. Det innebär att man allmänt förväntar sig en utveckling med tydligt negativa konsekvenser för hela det ekosystem som de finlandssvenska organisationerna tillsammans bildar.

Det är också anmärkningsvärt att de respondenter som rapporterade en lägre oro för den egna organisationens framtid rapporterar en högre oro för de finlandssvenska organisationernas framtid som helhet.

Påstående: Jag känner oro för den riktning som samhället håller på att utvecklas mot

Av respondenterna är 93 procent ganska eller mycket oroliga för den samhälleliga utvecklingen och 67 procent är mycket oroliga. Det är förstås lätt att skylla på regeringen, men det dystra ekonomiska läget hade varit en stor utmaning oberoende av regeringens politiska sammansättning. Många organisationer tänker i första hand på hur deras målgrupper drabbas av de pågående nedskärningarna. I denna fråga kan man anta att en oro över den samhälleliga tilliten ger sig till känna. Civilsamhället bidrar med tillit i samhället, vilket anses vara en av det finländska samhällets styrkor. De sätt som regeringen har valt att genomföra nedskärningar kan hota graden av tillit och sammanhållning.

Antalet anställda i civilsamhället minskar kännbart

De flesta förbund och centralorganisationer har anställda medarbetare som driver verksamheten. De 31 förbund som svarade på enkäten hade enligt bokslutet år 2023 totalt 208,11 årsverken. Medeltalet var 6,71 och medianen 4,00. Förbundet med minst

personalstyrka hade år 2023 0,27 helårsverken och störst personalstyrka hade 24,9 årsverken.

I enkäten frågades också efter situationen år 2024. Siffrorna som uppges i enkäten för år 2024 visar en stabilitet. Vissa har en ökning i antalet anställda, vissa en nedgång, men skillnaderna är små. Förbundsarenan följer årligen upp den här utvecklingen då vi samlar in uppgifter om antal årsverken eftersom medlemsavgiften är knuten till antal anställda. Så länge denna statistik samlats in (sedan 2019) har vi sett en stabilitet, med en försiktig ökning.

Senaste statistiksammanställning gäller bokslutet 2023, och där ser vi totalt bland Förbundsarenans 68 medlemsorganisationer en ökning på drygt fyra årsverken. Skillnaderna hos de flesta organisationerna är små. Antalet årsverken har ökat i 16 organisationer och minskat i 16 organisationer. I de flesta organisationerna är ändringen under ett årsverke och skillnaderna syns oftast i organisationer med projektfinansiering.

Svaren på enkäten visar dock att denna stabilitet är i gungning. Sex organisationer skriver om konkreta minskningar i personalstyrkan år 2025. Minskningarna som uppges är mellan 4 och 11 procent av personalstyrkan. De allra flesta uppger att inga minskningar verkar ske eller planeras för år 2025. Mindre nedskärningar kompenseras med andra bidrag och i första hand sparar man på andra håll än i personalkostnader. Svaren visar dock på en medvetenhet och att man redan funderat på olika alternativ.

Resultat av nedskärningarna som lyfts fram för år 2025 är också att organisationer ser en risk för permitteringar och att planerad utveckling av verksamheten inte kan ske, till exempel så att ett flerårigt projekt med en exitplan som bygger på att en del av projektets verksamhet skulle vävas in i grundverksamheten genom en deltidsanställd inte kan genomföras enligt plan. När det gäller år 2026 är tonen sedan helt annan. Som en följd av nedskärningarna

uppges det att en minskning i personalstyrkan är att vänta i många organisationer.

Minskade verksamhetsbidrag får konsekvenser

Av de 31 organisationer som svarat har 25 uppgett att de har offentligt verksamhetsbidrag. Med verksamhetsbidrag menas här ett allmänt och långsiktigt bidrag som möjliggör en grundläggande verksamhet inom organisationen och som inte gäller en specifik, avgränsad aktivitet. I denna jämförelse tittar vi närmare på dessa 25.

	År 2023	År 2024	År 2025 (uppskattning)
Verksamhetsbidrag, medeltal	203166	201943	195260
Verksamhetsbidrag, median	110000	85950	72500
Statsbidragets andel av organisationens totala intäkter, medeltal	34%	31%	
Statsbidragets andel av organisationens totala intäkter, median	36%	32%	

Vi ställde ett par frågor om vad nedskärningarna konkret innebär för de drabbade organisationerna: "Vad innebär minskningen år 2025 konkret i verksamhet, vad hotar att permanent gå förlorat?" och "Bedöm helhetsinverkan av regeringens nedskärningar under hela regeringsperioden ur din organisations perspektiv."

Den första frågan besvarades av 24 respondenter (77 procent). Av dem som inte besvarade frågan är det enbart en respondent som regelbundet ansöker om statlig finansiering för sin verksamhet. Den andra frågan besvarades av alla utom en respondent; tre bedömde att inverkan av nedskärningarna skulle

” Antagligen ingen minskning ännu 2025.

” Troligen inget i detta skede eftersom vi siktar på att kompensera med andra bidrag.

” Möjligen måste vi minska personalens arbetstid, eller alternativt inte förlänga en persons avtal.

Kim Malmberg

vara liten. Dessa respondenter uppgav att de inte ansöker om offentliga bidrag. Av detta kan man dra slutsatsen att de nedskärningar som är kända inför 2025 är av stor betydelse för respondenterna med statlig finansiering.

I skrivande stund är de konkreta konsekvenserna för enskilda organisationer inte kända. STEA har informerat om hurudan omfattning nedskärningarna kommer att ha för olika typer av stöd och beroende på hur stora bidragen är. För många organisationer är det ändå oklart vad det konkreta utfallet kommer att bli. Samtidigt är det känt att nedskärningarna för år 2026 kommer att vara betydligt större än för 2025. I offentligheten debatteras dessutom om behovet av ytterligare åtstramning i samband med halvtidsriian i april 2025.

Organisationerna vet med andra ord att nedskärningar kommer att ske, men inte vad detta i praktiken kommer att innebära för dem själva. Detta gör det synnerligen svårt att ändamålsenligt förbereda sig eftersom alla radikala ändringar i verksamheten kan ha negativa konsekvenser för organisationens finan-

siering som helhet. Att säga upp personal är juridiskt krävande och riskfyllt och förutsätter en viss framförhållning (uppsägningstid kan vara upp till ett halvt år).

Saken kompliceras också av att de offentliga bidragen till stor del är allmänna verksamhetsbidrag som garanterar ett minimum av organisatorisk kapacitet (ledning, syftestrogenhet, planering, sekretariat, stöd till förtroendemannedningen, kommunikation, analys, ekonomihantering, nätverksarbete, samarbete, regelefterlevnad etc.). Nedskärningarna kan leda till en besvärlig situation där verksamhetsbidragen inte kan garantera den organisatoriska kärnan, medan olika typer av projektbidrag som inte får användas för den organisatoriska kärnan är tillgängliga. Samtidigt är det ofrånkomligt att verksamhetens kvalitet och kvantitet kommer att minska – övriga finansiärer måste alltså förbereda sig på en situation där de för ett visst bidrag kan räkna med mindre output än tidigare.

Respondenternas svar talar om en relativt enhetlig syn på läget. Resultaten av påståendena ovan avspeglar sig tydligt i de öppna svaren: en större oro och osäkerhet präglar organisationerna. De redan

” Färre evenemang för våra målgrupper. Mindre möjligheter att skapa material. Minskad kursverksamhet.

” Nedskärningarna påverkar den verksamheten vi kan erbjuda våra medlemmar och stödet till våra lokala aktiva och möten.

” Det svenska språket försvinner och vi blir enbart en stödfunktion vars huvudsakliga uppgift är att översätta.

Kim Malinberg

färdigt knappa resurserna går i hög utsträckning åt till att försöka lappa luckor i finansieringen. Att hitta nya finansiärer är dock i sig resurskrävande och tar lång tid. Det är entydigt att nedskärningarna kommer att leda till mindre verksamhet.

Tidskrifterna i farozonen

Det finns en stor risk att medlemstidningar måste läggas ned. Eftersom tidningar ofta hör till de mest uppskattade medlemsförmånerna hotar detta dock att leda till färre medlemmar och därmed minskade medlemsavgifter. Även hela medlemsföreningar kan välja att lämna förbunden i ett läge där medlemsavgifter i bästa fall hålls oförändrade, men ett kraftigt höjningstryck uppstår i och med nedskärningarna samtidigt som medlemsförmånerna försämras.

Organisationerna tvingas till smärtsamma prioriteringar. Det är viktigt att minnas att prioriteringarna inte enbart kan göras med ekonomiska förtecken. Med beaktande av organisationernas interna legitimitet är syftet den viktigaste måttstocken. Det kan exempelvis innebära att populära verksamheter avskaffas till förmån för annat som bedöms ligga närmare **kärnan i syftet**. Alla organisationers totala verksamheter är blandningar av röst- och servicefunktioner. Förluster kommer att ske på båda områden.

Arbetsrättsliga åtgärder, inklusive uppsägningar,

kommer knappast att kunna undvikas. Personalnedskärningar är ett tveeggat svärd eftersom de direkt innebär att organisationen konkret kan göra mindre, vilket i värsta fall har återverkningar på de bidrag organisationen kan få. Det är en vacker tanke att anställd personal skulle kunna ersättas av frivilliga insatser, men i praktiken är det så gott som omöjligt. Det är också en nedvärdering av vad både frivilliga och anställda för sin del bidrar med inom organisationernas verksamhet. Upplägget snuddar även vid gränserna för det lagliga.

Är organisationsfusioner en lösning?

En fråga ställdes om hur organisationerna förhåller sig till fusioner som en lösning. Endast tre respondenter har lämnat frågan obesvarad. Av dem som har besvarat frågan anger en respondent att eventuella fusioner inte skulle ha negativa konsekvenser. I samtliga av de övriga svaren lyfts olika möjliga risker upp. En allmän syn är att framtvingade fusioner med finskspråkiga organisationer skulle innebära hot för den svenskspråkiga verksamheten.

Synen på fusioner är dock inte svartvit. Fusioner som görs utgående från ett delat syfte och inte på grund av ekonomiska orsaker ses kunna ha fördelar. Å andra sidan lyfts det uttryckligen fram en skepsis beträffande kompatibiliteten hos de sinsemellan

rätt olikartade svenskspråkiga organisationernas syftesparagrafer i detta hänseende. Flera av respondenterna beskriver sig som de enda som på svenska arbetar för sin specifika målgrupp.

I nuläget diskuteras fusioner framför allt med ekonomiska förtecken. Frågan väcker förståeligt känslor eftersom en fusion mellan två förbund (eller föreningar) tekniskt sett innebär att den ena parten, förmodligen den mindre, läggs ner. Efter samgången finns det inte längre någon part som kan åberopa icke-respekterade villkor i ett fusionsavtal. Medlemmar i den fusionerade organisationen kan förstås väcka frågor inom föreningsdemokratiska ramar, men det krävs en relativt stor massa i de flesta organisationer för att de facto tvinga ledningen till efterlevnad. I den mån fusioner blir vanligare kommer synnerligen kreativa mekanismer att behövas oberoende av om fusionerna sker över språkgränsen.

Vad behövs nu?

Baserat på enkäten verkar verksamhetsåret 2025 bli ett mellanår i väntan på större nedskärningar från och med 2026. Oron är stor, vilket påverkar arbetsron och arbetsglädjen negativt och belastar redan ansträngda organisationer. Det här kan leda till att nyckelpersoner söker sig bort, att utvecklingsprocesser läggs ner eller skjuts på framtiden, att långtgående beslut fattas utan tillräcklig information och att nödvändigt förnyelsearbete enbart utgår från ekonomiskt tvång.

Under 2025 tvingas organisationerna förbereda sig på nedskärningar som, om inte nya beslut fattas, kommer att leda till lägre offentlig finansiering från och med 2026. Det innebär både att aktivt utveckla nya finansieringskällor – där Förbundsarenans projekt Finansieringskällor för förbunden erbjuder ett viktigt stöd – och att kritiskt se över hela kostnadsstrukturen. På basis av den här enkäten är personalminskningar så gott som omöjliga att undvika. Det kommer att innebära tunga och juridiskt krävande processer inom många organisationer. Samtidigt måste andra fasta kostnader som hyror och ekonomihantering, som inte direkt sammanhänger med konkret verksamhet, granskas kritiskt. På grund av den omfattande oron enkäten påvisar och de svåra processer som väntar under 2025 och 2026 är det nödvändigt att samtidigt kunna satsa på att upp-

rätthålla personalens välmående.

Varje organisation fattar anpassningsbeslut utgående från sitt syfte och sitt eget finansieringspussel. Vilka nedskärningar kan leda till ytterligare försämringar då mycket är kopplat till varandra och leder till kedjefeffekter?

I slutet av enkäten ställdes några frågor om huru-dant stöd organisationerna behöver i dessa frågor. Det är framför allt tre teman som lyfts fram: 1) kompetenshöjning, både gällande konkret utbildning och genom erfarenhetsutbyte, 2) gemensamma arenor för diskussion och idéutbyte och 3) gemensamt påverkansarbete. Förbundsarenan som den gemensamma arenan för samverkan gör sitt bästa för att kunna möta dessa behov.

Hög resiliens

Vare sig vi vill det eller inte befinner vi oss i ett brytningsskede och senast nu bör man inom organisationerna tillsammans fundera på hållbara alternativ. Vi vill peka på behovet av en mer djupgående utredning kring den frågan.

Samtidigt är det viktigt att understryka att civilsamhällets organisationer har en stark inbyggd resiliens. De demokratiska processerna gör att beslut, också tråkiga sådana, behandlas och förankras inom organisationen. Civilsamhällets betydelse ökar – det är det paradoxala – och det finns andra finansieringskällor att jobba mot. Behovet av verksamheten försvinner inte fast finansieringsbasen tunnast ut.

En annan ljuspunkt är det välförgrenade nätet av lokala föreningar i Svenskfinland. Man räknar att det finns cirka 5 000 svenskspråkiga föreningar i Finland. Dessa föreningar drivs till stor del av frivilliga krafter. Stödet till dessa föreningar från förbunds-nivån kommer förmodligen att försvagas, men de lokala föreningarna har alla förutsättningar att klara de nuvarande omställningarna, fastän de frivilliga aktiva kommer att belastas i högre grad.

Civilsamhället har historiskt sett genomgått stora förändringar och överlevt. Det utmärkande för nuläget är att förändringarna går fort och framtvingas av den svaga offentliga ekonomin. Alla som är aktiva inom civilsamhället måste våga tänka med ett längre perspektiv och fokusera på det inom den egna organisationen som på sikt har betydelse med tanke på det ideella syftet organisationen finns till för.

En rapport från Förbundsarenan:

Civilsamhället i brytningsskede. Nedskärningarnas konsekvenser i civilsamhället

Sebastian Gripenberg och Mari Pennanen

© Förbundsarenan 2025 | forbundsarenan.fi

Civilsamhället i brytningsskede

2025

Vad betyder nedskärningarna i statsbidrag för det finlandssvenska civilsamhället? Vilka är de största utmaningarna i ett Finland där staten successivt minskar finansieringen av civilsamhället? Vilka konsekvenser får det och hur omformas civilsamhället av detta?

Förbundsarenan är en arena för samverkan. De 68 medlemmarna är finlandssvenska förbund och centralorganisationer som tillsammans representerar en miljon människor. Organisationerna bidrar med sin verksamhet till ett demokratiskt och hållbart samhälle.

Förbundsarenans enkät kartlägger hur nedskärningarna kommer att drabba de finlandssvenska förbunden. I rapporten presenterar vi resultat från enkäten. Läs mer om oss på forbundsarenan.fi

